

Za tvojo
reklamo
pokliči
Novi
Matajur

novi matajur

tednik slovencev videmske pokrajine

CEDAD / CIVIDALE • Ulica Ristori 28 • Tel. (0432) 731190 • Fax 730462 •
Postni predal / casella postale 92 • Postnina plačana v gotovini / abbonamento
postale gruppo 2/50% • Tednik / settimanale • Cena 1.500 lir

Spedizione in abbonamento postale - 45 % - art. 2 comma 20/b Legge 662/96 Filiale di Udine

TAXE PERÇUE
TASSA RISCOSSA

33100 Udine
Italy

st. 9 (899)

Cedad, cetrtek, 5. marca 1998

Telefon
0432/731190

Mostra e concerto a S. Pietro nella "Giornata della cultura slovena"

La cultura come forza

Inaugurata nella Beneška galerija la personale di Vladimir Klanjšček
Applaudito il duo formato dal pianista Rucli e dal violinista Šisković

La "Giornata della cultura slovena" è stata celebrata lo scorso fine settimana anche nella Benecia, così come in Valcanale. A Malborghetto l'incontro è servito soprattutto a sottolineare gli ottimi risultati che stanno ottenendo i corsi di sloveno nelle scuole elementari di Ugovizza, Camporosso e Fusine.

A S. Pietro al Natisone l'iniziativa del Centro studi Nediza, svoltasi sabato, passando anche attraverso l'esperienza della scuola bilingue ha voluto porre l'accento sulla necessità di una legge di tutela per gli sloveni, come ha ricordato il vicesindaco di S. Pietro Bruna Dorbolò.

Il suo breve ma incisivo discorso ha introdotto il concerto del pianista Andrea Rucli e del violinista Crtomir Šisković, che hanno eseguito sonate di Mozart, Schumann, First, Chopin e Prokofiev, con un crescendo applaudito dal numeroso pubblico e culminato in un bis.

In precedenza nella Beneška galerija era stata inaugurata la mostra personale di Vladimir Klanjšček, pittore di S. Floriano del Collio. I soggetti rappresentati dall'artista, che ha insegnato per molti anni educazione artistica alla scuola media slovena di Gorizia, sono i paesaggi, gli uomini, i particolari più espressivi del Collio goriziano. All'inaugurazione sono intervenuti Michele Obit a nome degli organizzatori e l'assessore alla cultura della Comunità montana Valli del Natisone Bepino Crisetig, che ha ricordato l'impegno dell'ente per il mantenimento della cultura slovena. Obi ha sottolineato come negli ultimi anni le varie iniziative legate alla comunità slovena siano accolte con maggiore attenzione rispetto ad un tempo, ricordando però che i successi di adesso ripagano in qualche modo tutte le sofferenze patite da coloro che in passato hanno lottato per conservare e diffondere la cultura slovena nella Benecia.

beri na strani 6

Alla
vernice
della
mostra di
Klanjšček
nella
Beneška
galerija

Il violinista
Crtomir Šisković
ed il pianista
Andrea Rucli

Attacco del Ppi in Comunità

A grande maggioranza (24 sì, 3 no, 4 astensioni) il bilancio di previsione 1998 della Comunità montana Valli del Natisone è stato approvato, venerdì scorso, lasciando però spazio, durante l'assemblea, a più di qualche spunto polemico. Ha iniziato il sindaco di Pulfero Nicola Marseglia, chiedendo di rinviare l'approvazione del documento perché "le informazioni inviate ai consiglieri sono insufficienti per una valutazione". Un intoppo formale inesistente per il presidente Giuseppe Marinig secondo cui "tutte le procedure sono state eseguite in modo corretto".

Marseglia a nome del Ppi ha anche punzecchiato la maggioranza che "nell'ultimo triennio ha demolito quanto di buono era stato

realizzato", ha giudicato negativamente la gestione dei progetti comunitari ed il regolamento per la raccolta dei funghi. Per un altro membro dell'opposizione, Giuseppe Chiuch, "risalta il fatto che per il 1998 l'ente abbia un bilancio di 10 miliardi contro i 27 dell'anno precedente. Il miracolo che doveva avvenire con questa maggioranza è ormai difficile da realizzare". Il consigliere di S. Leonardo ha rimarcato poi come i progetti del suo comune per i 5B siano stati tutti bocciati ed ha sminuito l'importanza dell'impegno per la cultura dato dall'esecutivo. Gli ha risposto l'assessore Beppino Crisetig: "La cultura è alla base della civiltà di un popolo".

Michele Obi
segue a pagina 6

Mateucig zapušča Špietar

Ze nieki cajtja se je pod glasam guorilo, de monsignor Dionisio Mateucig, famostar v Spietre an dekan Nadiskih dolin se parpravja za iti opravjat njega duhovniško službo drugam. V nedieje je on sam potrudil novico, ki jo je napisu tudi v boletinu "In cammino insieme - Hodimo usi kupe", s katerim njega besieda gre v vse družine pastoralne cone Spietra an Podbuniesca.

Vidamski nadškof mu je zaupu drugo veliko odgovornost; zabnisko faro an Svetišce Svetih Visarji, kjer se zbierajo romarji iz vseh sosednjih držav an potrebujejo duhovnika, ki pozna niemski an slovienski izik. Ku mons. Mateucig. Nam pa se zdi pru škoda, da odhaja od tu.

beri na strani 6

Ima še kak pomien praznik žen?

Ima se kak pomien praznovat danasnji dan, na pragu lieta 2000 praznik žen? An ima se pomien tle par nas, kjer muormo reč, de se je življenje zbuojsalo za vse, de je buj lahko ku ankrat an za žene? Ce osmi marec je parložnost za se ustavit no malo cajtja an pomislit na naše življenje, na sibkuosti clovieske družbe an na karvice, ki se dielajo sibkejsim, na nasilje kateremu so previckrat podvaržene žene an čičice se v gnjezdu svoje družine, poile ima osmi marec sele njega pomien.

Lietos mislim, de bi muorle vse mi posvetit naš praznik tisti veliki igrauki, ki je Franca Rame an je parva 20 liet od tega imiela kuražo nest na oder sceno posilstva. Bluo je takuo pretresljivo, de so može an žene fizično tarpel, so utiekal uon iz gledališca, ker jim je ratavalò slavo an niso mogli udaržat tiste brutalnosti. Franca Rame pa je takuo močno zna predstaviti tolo violenco, ker jo je sama doživela na svoji koži. Skupina neofasistov jo je v Milanu kako lieto priet ugrabila an ji storla plačat, ker je bla politično na levici an kupe z mozam Dario Fo se je z besiedo, z umetnostjo zaganjala proti avtoritarizmu an konzervativnosti oblasti. Guorila sta nevsečne resnice o italijanski družbi an državi tistega cajtja. Ker ji niso mogli zatakni ust, so ji storli plačat s ponižanjem, s posilstvom.

Sada smo pa zaviedeli, de general Palumbo, ki je komandieru kaszmo karabinierjev Pastrengo v Milanu, kadar je 25 liet od tega zaviedu za grozno novico se je strasno veselil. Se vic, Bju je evforičen an je pravu "Je bluo cajt!". Tuole po besiedah drugega generala karabinierjev. Po besiedah nieke priče

pa iz vesokih sfer kažerme Pastrengo je parslò tudi narocilo za tisto svinjsko dejanje. Zgodilo se je 9. marca 1973 v demokratični an civilni Italiji.

Potle bi bluo pru posvetit naš praznik ženam v Alziriji. To parvo tistim, ki so žartve islamskih teroristov, najprej ugrabljene, posiljene an ponižane, potle pa ubite ku zvina. Nasa solidarnost naj gre tudi tistim kuražnim, inteligentim, suolanim ženam iz Alzirije, ki se borijo proti oskurantizmu an barbarstvu islamskih teroristov pa tudi nazadnjastvu tiste družbe, ki se tučejo za svojo frajnost an pravičnost njih daržave v odnosu do ženske. Se puno je žen, ki tarpe po vsem svietu an so uriedne naše solidarnosti, nase simpatije an puno krat tudi molitve. Pa želimo posvetit posebno miseu ženam Afganistan, ki so jih tamkajšnjimi ekstremisti, talibani potisnili za kakih 500 ali pa vic liet nazaj. Muorajo bit vse pokrite, se skrivat pred soncam an svetlobo an se posebej pred očmi možkih. Brez obraza so, brez identitete an brez pravice. Ni prostora za nje ankoder, ce ne za zapartimi ziduovi njih hiš. Niemajo obedne minimalne pravice, se tiste do zdravja an življenja ne. Same se na smiejo vic suolat, može pa naj so zdravniki ali ne jih na smiejo se od deleča videt, kaj se prevzitat an se jih dotakni. Tuole dielajo - pravijo - v imenu viere an tradicije. Najta viervat tistim, ki takuo guore. Jo ni viere, ki bi opravičila tako ponižanje an civilno smart živega clovieka. Tradicija, ki ne spoštuje fizične an duhovne integritete žene (an vsakega clovieka) pa je znameenje primitivnosti nieke družbe an jo je treba zbrisat iz življenja an tudi iz spomina. (jn)

L'imposta nel comune di S. Pietro al Natisono rimarrà al 4,5 per mille

L'Ici non si tocca

Il consiglio ha preso atto della decisione della giunta - Unico contrario Renato Osgnach (Lega) - Approvato il bilancio preventivo per il 1998

Rimarrà invariata rispetto al 1997 l'aliquota Ici nel comune di S. Pietro al Natisono. La decisione, assunta dalla giunta, è stata ratificata dal consiglio comunale durante la seduta di giovedì scorso.

E' una delle aliquote più basse della regione, ha ricordato il sindaco Giuseppe Marinig. I proprietari di abitazioni pa-

L'ex sede dell'istituto alberghiero di S. Pietro

gheranno infatti il 4,5 per mille. Unico contrario a questa decisione è stato il consigliere della Lega Nord Renato Osgnach, secondo cui "si poteva diminuire l'aliquota soprattutto per la prima casa e per le categorie meno abbienti".

Osgnach non si è detto d'accordo nemmeno sulle tariffe della tassa per la raccolta ed il trasporto dei rifiuti solidi urbani, che vede da qualche mese collegati i comuni delle valli, escluso Pulfero, con una convenzione. Per il sindaco Marinig "in futuro avremo sicuramente un servizio migliore sul territorio".

L'assemblea ha anche approvato, astenuti i tre consiglieri della minoranza, il bilancio preventivo per il 1998. Tra le preoccupazioni evidenziate nella sua relazione dal sindaco figurano la minore entrata nel 1997 del contributo ordinario da parte dello Stato, l'istituzione di sempre nuovi oneri a carico dell'amministrazione comunale, un costo ulteriore con l'istituzione del tempo prolungato e del tempo pieno nelle scuole elementari e medie, il problema dei dipendenti comunali in servizio presso l'Irfop.

A proposito della scuola alberghiera, chiusa lo scorso autunno, Marinig ha chiarito che "chiudendo a S. Pietro, la Regione ha però aperto delle scuole simili a Lignano, ed ora la situazione dovrà essere valutata dal nostro avvocato". Altro argomento affrontato brevemente è stata la situazione della Hobles, l'azienda dichiarata fallita. Marinig ha incontrato di recente i dirigenti della Nuova Hobles e della Panto. (m.o.)

konferenze, ki v bistvu levi nekdanje fasiste v "nacionalisticne liberalce". Liberalce na področju gospodarstva in družbenih odnosov, nacionaliste pa v odnosu do drugih narodov Evrope. Hvala Bogu, da nam na pragu leta 2000 pišejo o vzajemnem spoštovanju, hkrati pa napovedujejo odkrit boj proti multietničnemu dviganju prahu brez diskriminacije" in proti "nedostojnemu večkulturnemu Babilonu".

Skratka, italijanska visja kultura v okviru evropske civilizacije proti vsem poskusom kontaminacije "od zunaj". V tolikšni meri, da je Gianfranco Fini celo narodne manjšine vpregel v boj proti neevropskim priseljencem.

Kako se bo liberalni nacionalizem odražal v parlamentarni debati o manjšinskih normah? Bo Fini nadel masko strpnosti in razumevanja ali pa bo se naprej jahal tigra nacionalne nestrpnosti, ki mu je v Trstu, Gorici in v drugih obmejnih krajih prinašal politične točke?

Skratka, ali je volk menjal dlako, bomo izvedeli sele tistega dne, ko bo v avli Montecitoria na dnevnem redu zakon o zaščiti Slovencev v Italiji. Vse prej je lahko samo sprenevedanje, prodaja starega strupa v novi steklenički.

čne Jugoslavije, češ da smo bili njena prednja straza. Casula tudi ni sam. Trbiški zupan je na špetskem posvetu povedal se bolj odprte misli.

Ceprav se s Casulovim izhodiščem ne strinjam, moram priznati, da je vendar korak naprej glede na togost in naravnost divjaski pristop trzaskih in goriskih postfasistov, ki se iz sčurkov še niso prelevili v bolj simpatične pikapolonice.

Zadostuje podatek, da je njihov poslanec Menia v ustavni komisiji poslanske zbornice že napovedal filibustering proti vsem zakonom, ki bi kakorkoli priznali manjšinam njihove pravice.

Nekateri si, najbrz tudi med nami, delajo velike utvare v možnost, da bo Gianfranco Fini sredi marca, med trzaskim soočenjem z Lucianom Violantejem na temo narodnostne identitete in zgodovinskega spomina, tako ali drugače omilil ta stališča. Osebnost v to ne verjamem preveč. Tudi zato, ker sem prebral programski dokument njihove veronske

Pismo iz Rima

Stojan Spetic

Volk menja dlako, ne pa svojih navad. Tako pravi stari pregovor in jaz verjamem, da je v glavnem pač tako, da ljudje redko spremenimo svoj pristop do temeljnih problemov življenja in odnosa z drugimi.

Včasih pa se vendar zgodi. Minule dni sem se udeležil okrogle mize v kraju Mereto di Tomba pri Spilimbergu. Posvečena je bila problemom zaščite jezikovnih skupnosti, Furlanov se posebej. Razprava soupada s končno fazo snovanja okvirnega zakona o pravicah jezikovnih skupnosti na italijanskem polotoku in z začetkom volilne kampanije v nasi deželi. Zal je pri večini razpravljalcev prevladal drugi aspekt. Furlanski politiki bi radi nabirali politične točke, zato ni bil nihče proti, za mizo smo se ločevali po odtenkih.

Svojevrstno novost je predstavljal deželni poslanec Nacionalnega zavezništva Casula, ki se je izrekel celo za zaščito Slovencev, češ da je nasprotovanje našim pravicam nesmiselno sedaj, ko ni več komunisti-

Hud problem brezposelnosti v Sloveniji

Konec tedna je generalni sekretar zveze Nato Javier Solana končal dvodnevni obisk v Sloveniji, ki je služil predvsem za to, da preveri, kako se Ljubljana pripravlja na možen vstop v evro-atlantsko partnerstvo. Oceno obiska in samih razgovor je ob odhodu Solane podal sam premier Janez Drnovšek, ki je dejal, da je usoda slovenskega članstva v zvezi Nato odvisna predvsem od interesov članic Nato.

Mi bi k temu dodali, da je usoda Slovenije odvisna predvsem od volje ZDA, ki so že lani na madridskem vrhu crtale Slovenijo iz skupine možnih kandidatov za vstop v Nato.

Washingtonska administracija je namreč Slovenijo vključila med balkanske države, z vsemi posledicami, ki jih taka kategorizacija ima. Čež leto dni bo prav v Washingtonu naslednji vrh Nata in tam bodo odločali tudi o usodi Slovenije. V tem času pa je nujno, da se slovenska diplomacija maksimalno aktivizira in da prepriča najmočnejše članice pakta, predvsem pa ZDA, da sodi med najresnejše kandidatke za vstop v zvezo.

Sicer diplomacija ni dovolj. Nato je namreč dal jasno vedeti, da od prihodnjih članic pričakuje konkreten prispevek k povečanju kolektivne varnosti. Taksen prispevek so nekatere vzhodne države (Česka, Madžarska, Poljska) imele možnost izkazati v procesu umirjanja razmer v Bosni. Ob tej priložnosti je Slovenija izkazala premalo samoiniciativnosti in zamudila prvo, pomembnejšo mednarodno sodelovanje Nata v Bosni, Ifor, medtem ko je druga akcija, pri kateri je sodelovala tudi Slovenija, Sfor, potekala v druga-

čnih, bolj umerjenih razmerah.

Brezposelnost je hud problem, ki pesti vso Evropo. Ne povsod enako, saj v nekaterih državah imajo zelo nizko stopnjo brezposelnosti, ki jo lahko imamo za funkcionalno določeni družbeno-gospodarski ureditvi. So pa druge države, kjer je ta stopnja veliko višja in zaskrblja celotno gospodarsko in družbeno strukturiranost.

V Sloveniji, kljub naporem, niso se dosegli tistih odstotkov brezposelnosti, ki smo jih rekli, da so funkcionalni nekemu sistemu. Januarja letos so namreč nasteli 130 tisoč ljudi brez stalne zaposlitve, kar v absolutnih stvilkah pomeni 14,8% vseh državljanov. Gornji podatek pomeni 3% več kot januarja lanskega leta in 1,3% več od decembra 1997. Januarski podatek se približuje najbolj črni točki brezposelnosti, ki so jo v Sloveniji zabeležili konec leta 1993, ko so nasteli 137 tisoč ljudi brez dela. Na zavodu za zaposlovanje sicer ugotavljajo, da bo v naslednjih mesecih negativni trend upadel in da bo število državljanov brez službe nižje.

Med nezaposlenimi prijavljenimi na republiškem zavodu je bilo januarja letos 48,7% žensk, 43,6% starih več kot 40 let, 28% starih do 26 let. Od 130 tisoč prijavljenih jih je več kot 60% takih, ki čakajo na zaposlitev že več kot leto dni.

V primerjavi z lanskim januarjem je brezposelnost porasla kar v sedmih območjih enotah, najbolj na Celjskem (12,4) in v Velenju (9,2). Najbolj pa se je znižala na območju Novega mesta (11,3). (r.p.)

Il segretario generale della NATO Javier Solana mentre fa jogging la mattina con il premier sloveno Janez Drnovšek. Nel corso degli incontri ufficiali Solana ha affermato che le porte della Nato sono aperte a nuovi membri

Piccolo non sempre è bello

Turnšek se ne va

Venerdì 25 febbraio il ministro della difesa sloveno Tit Turnšek ha consegnato al capo del governo sloveno Janez Drnovšek le proprie dimissioni. Questi le ha accolte, dichiarando di non volersi intromettere in questioni interne del partito popolare, suo partner di governo, che aveva preteso le dimissioni di Turnšek.

Drnovšek ha anche dichiarato di non ritenere il ministro della difesa re-

sponsabile della vicenda di Zavrč.

Védrine a Lubiana

Hubert Védrine è il primo ministro degli esteri francesi a visitare la repubblica di Slovenia. Al centro dei colloqui con i più alti esponenti politici della Slovenia la situazione nell'area sudorientale dell'Europa e soprattutto nel Kosovo.

Attenzione è stata posta naturalmente anche ai rapporti bilaterali tra Francia e Slovenia sia sul piano poli-

tico ed economico che culturale.

Sciopero interrotto

Ci è voluto l'intervento del ministro del lavoro Tone Rop affinché, dopo ben 18 giorni di sciopero, 170 operaie dell'industria tessile Delta tornassero al lavoro.

Le operaie hanno ottenuto la sostituzione del direttore che dovrà essere un membro esterno, il pagamento di un'integrazione arretrata sia pure in due rate e soprattutto la possibilità

di aderire ad un programma governativo per la ristrutturazione dell'azienda.

Enti locali da fare

Ben il 40% degli sloveni non concorda con la proposta di istituire altri 28 nuovi comuni. È quanto emerge da un'inchiesta del quotidiano Delo dalla quale emerge anche che la maggioranza è a favore di comuni di maggiori dimensioni. La metà degli interpellati inoltre è a favore della costituzione delle Province.

Julijan
Strajnar,
Valter
Colle in
Sergio
Faleschini

Rezijanska glasba bo še dolgo živel

Menda je lahko vsakomur vnaprej jasno, da je vzeti v roke in poslušati zgoščenko (compact disc) o Reziji nekaj povsem drugega, kot poslušati kakšen hit, katerikoli že. Toda vsakdo, ki ima količkaj smisla in občutljivosti za rezijansko ljudsko izročilo, bo spoznal, da ima pred seboj nevsakdanjo dragocenost.

Zgoščenko Rezija-pesmi in glasba Rezijanske doline je založil furlanski raziskovalec ljudskega izročila Valter Colle v okviru zbirke Geos-Sounds of the earth (glasovi sveta) s sodelovanjem katedre za etnomuzikologijo univerze v Bologni. Uresničitev pobude je omogočila Gorska skupnost Kanalske doline, predstavitev pa je bila prejšnjo soboto v Beneski hiši v Naborjetu. Gre za izbor iz arhivskega gradiva Glasbenonarodopisnega inštituta Slovenske akademije znanosti in umetnosti iz Ljubljane, ki so ga preko trideset let zbirali raziskovalci, med temi akademik Julijan Strajnar, ki je bil tudi dejanski protagonist sobotne predstavitve. Strajnar je eden tistih znanstvenikov (Maticetov, Merku, Krek), za katere je mogoče reči, da so očarani od Rezije in njene edinstvenega izročila, posvetili tej dolini dober del svojega življenja in raziskovalnega dela.

Julijan Strajnar je na predstavitvi v Naborjetu dejal, da se ima za srečnega, ker se je seznanil z Rezijo pred potresom in pred odločilnim prodorom televizije, ki težko posega v življenje ljudi in spreminja njihove navade.

Večer je uvedel predsednik Gorske skupnosti Kanalske doline Faleschini s poudarkom na potrebi, da se v procesu velikih družbenih transformacij ohrani človeška identiteta in njene zgodovinsko-kulturne značilnosti. Iz istega stališa je izhajal tudi odbornik za kulturo Vanni Treu, ko je govoril o načrtih in pobudah muzeja Beneske palače

v Naborjetu, ki ima namen ustvariti v Reziji dokumentacijski center.

Zaloznik Colle je pohvalil občutljivost kanalske gorske skupnosti, da se je zavzela za organiziranje zvočnega arhiva, ki ga doslej se ni nikjer v deželi. Profesor Leydi iz Bologne je s svoje strani podčrtal pomen ovrednotenja in sožitja različnih kultur ob naši meji, kot receno pa je bil protagonist večera profesor Julijan Strajnar, ki je svoja izvajanja dopolnjeval s

pevanjem drobcev rezijanskih motivov in udarjanjem s peto ob tla, v stilu citiravcev in bunkulavcev.

Strajnar je dejal, da je bil veselo presenečen, ko se je v Rezijo vrnil po letu 90, kajti odkril je sveže glasbene motive mlajših rezijanskih godcev. Zaradi tega je prepričan, da bo rezijansko glasbeno izročilo živel, dokler bodo obstajali vsaj stiri Rezijani; eden s citiro, drugi z bunkulo in dva plesalca.

D. U.

Na proslavi dneva slovenske kulture v Naborjetu

Bartaloth: odprli bomo knjižnico

Slovenci iz Kanalske doline so se za obeležitev dneva slovenske kulture zbrali v Beneski palači v Naborjetu, ki že par let nudi za javne pobude in nastope več kot primerno okolje.

Po nekajletnih nihanjih in težavah je dan kulture tudi v Kanalski dolini postal tradicionalen, saj poteka že sesto leto zapored. Ob priložnosti za srečanje slovenskih ljudi iz najsevernejšega konca zamejstva pa je to hkrati neke vrste obračun in prikaz rezultatov celoletnih dejavnosti, kot so tečaji slovenskega jezika, glasbene pouka in drugega.

Tega dne je možno neposredno ugotoviti, da se znanje jezika otrok, ki obiskujejo tečaje, znatno izboljšuje, kar je razveseljivo in sploh predpogoj za bodoče utrjevanje slovenske prisotnosti.

Domačinom in gostom, ki so bili prisotni na letošnjem kanalskem dnevu kulture, je spregovoril predsednik Slovenskega kulturnega središča Planika Rudi Bartaloth. Med gosti so bili prisotni odbornik za kulturo Občine Trbiz Carlantoni, predstavnik didaktičnega ravnateljstva iz Trbizza De Martin, direktor letovičarske ustanove Favi, iz Slovenije pa predsednik parlamentarne komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu Schiffrer ter slovenski konzul v Trstu Zorko Pelikan, za Krščansko kulturno zvezo iz Celovca pa Nuzej Tolmajer.

Iz govora predsednika Bartalotha je bilo razbrati zadoščenje in optimizem glede na dobre rezultate,

Scuola e cultura al secondo ciclo

Prima conferenza venerdì sulla slavistica

Sotto l'ala protettrice dell'Associazione degli studi storici e artistici di Cividale, i club di servizio ducali organizzano, a partire da venerdì 6 marzo, il secondo ciclo di conferenze pubbliche denominate "Scuola e cultura".

Il primo incontro avrà luogo appunto venerdì, alle 18, nell'aula magna della scuola media De Rubeis. Protagonista sarà il professor Gianfranco Giraud, dell'Università di Venezia, che terrà una conferenza dal tema "Introduzione alla slavistica".

Venerdì 15 marzo, sempre alle 18 presso la De Rubeis, il filosofo Alessandro Tiberini parlerà sugli "Appunti freudiani". L'appuntamento di venerdì 27 marzo è particolarmente dedicato al mondo della scuola. L'incontro su Caterina Percoto, relatrice la professoressa Mirella Lirussi, si terrà infatti al teatro Ristori alle 11.15. Infine il naturalista Carlo Genzo venerdì 3 aprile, alle 18, presso la De Rubeis, terrà una conferenza su "Ambienti del Friuli-Venezia Giulia".

Rudi Bartaloth

ki jih je delovanje središča Planika doseglo v lanskem letu, Bartaloth je dejal, da je prišlo do občutnih korakov naprej, odkar so se pred enim letom društva v Kanalski dolini združila v skupno središče.

Napovedal je, da bodo vrata centra s prihodnjim 9. marcem odprta javnosti, kajti urejena je bila majhna knjižnica za otroke in odrasle, ki bo poimenovana po zaslužnem, pred nedavno preminulem kulturnem delavcu Salvatoreju Venosiju. Središče se je opremilo z zbirko videokaset in ustrezno aparaturo za predvajanje, v kratkem pa naj bi bilo opremljeno še z računalniki, tako da bo ponudba za mlajše in starejše obiskovalce znatno izboljšana.

Predsednik Planike je zlasti izrazil zadovoljstvo ob dejstvu, da se je krepko razširilo tudi poučevanje slovenske. Trije visoko usposobljeni učitelji vodi-

jo šest skupin tečajnikov, začel pa se je tudi tečaj za odrasle, ki vzbuja nepričakovano veliko zanimanja. Bartaloth je povedal, da se je 19. januarja letos začel pouk slovenske tudi v javnih osnovnih solah v Ukvah, Zabnicah in Beli peči, čemur je prispevalo tudi kulturno središče, ki je seveda pripravljeno pomagati tudi v prihodnje.

"Vse to pomeni, da je v Kanalski dolini počasi, vendar z gotovim korakom napredovalo ozračje strpnosti in sožitja, s tem pa se uresničuje osnovni smoter našega delovanja. Nase sodelovanje z obema občinskima upravama, Trbisko in Naborjesko ter z Gorskimi skupnostjo, je zgledno in bogato", je zlelel podčrtati predsednik Planike in je dodal, da sega sodelovanje središča tudi v druge zamejske prostore, od Koroske do Madzarske.

Rudi Bartaloth se je v govoru spomnil tudi na pokojnega senatorja Darka Bratino, ki je bil v Kanalski dolini pogost in dobrodošel gost, sodeloval pa je tudi pri pobudah središča.

V kulturnem programu so nato nastopili igralka in pevka Jerca Mrzel, komorna pevska skupina Inke iz Poljubinja in številni otroci, obiskovalci tečajev slovenske. Tem so bili namenjeni najtoplejši aplavzi, saj je njihovo cedalje boljše znanje jezika najboljše potrdilo o uspehu dela v Kulturnem središču Planika. (D. U.)

Potekal bo v Gregorčičevi dvorani v petek 6. marca

Tudi Bordon na posvetu Skgz o kulturnih ustanovah

Tudi Willer Bordon, podsekretar na Ministrstvu za kulturo v Rimu, bo sodeloval na posvetu, ki ga je sklicala Slovenska kulturno-gospodarska zveza v petek 6. marca v Trstu na temo "Vsebinska in finančna perspektiva kulturnih ustanov v Italiji". Kot smo že poročali bodo v središču pozornosti pomembne kulturne ustanove vsemanjsinskega pomena kot so Glasbena matica, Slovensko stalno gledališče, Narodna in študijska knjižnica ter Slovenski raziskovalni inštitut Slori.

Na posvetu bodo same ustanove, preko svojih predsednikov povedale, kako si predstavljajo svoje delovanje v

tretjem tisočletju. Nastopili bodo namreč Drago Stoka, Jože Pirjevec, Rafko Dolhar in Emidij Susić. Vse pa bo uokvirjeno v širsi vsemanjsinski okvir, saj bodo spregovorili tudi drugi predstavniki kulturne in politične sfere. Uvodoma bo posegel predsednik SKGZ Rudi Pavšič, spregovoril bo tudi predsednik SSO Sergij Pahor. Predvideni so se posegi Milana Bufona, Aceta Mermolje, Nives Kosute, Marija Čuka in Jole Namor. Slovensko in italijansko institucionalno raven bodo ob Bordonu zastopali še Milos Budin za Dezelo in Jure Žmauc za Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu.

V Sloveniji se je začela razprava o vlogi in številu pokrajin

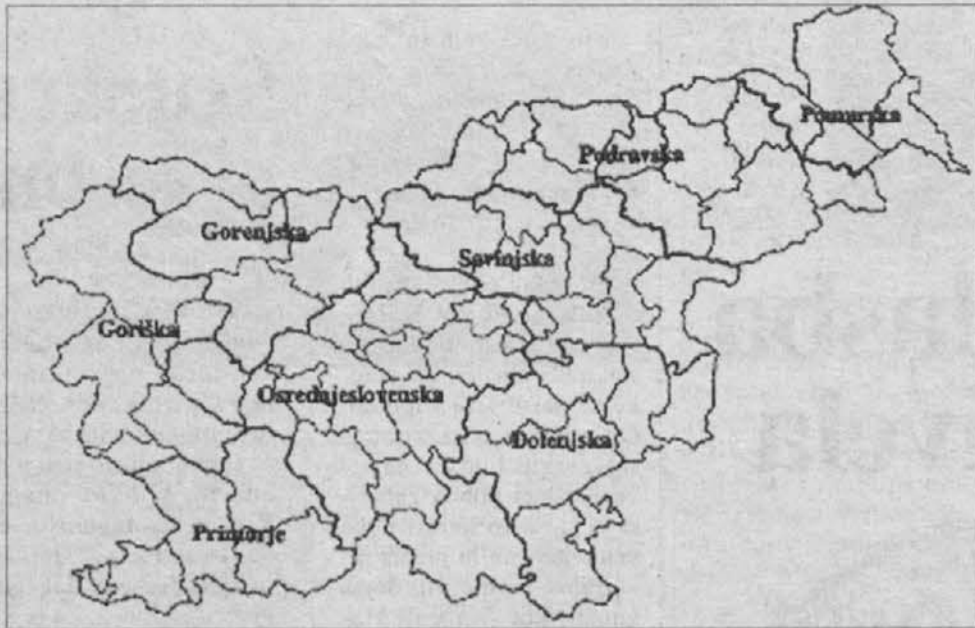
Koliko pokrajin bo?

Merilom, ki jih priporoča Evropska unija se najbolj približuje predlog o ustanovitvi osmih pokrajin - Členitev važna tudi za odnose med sosedi

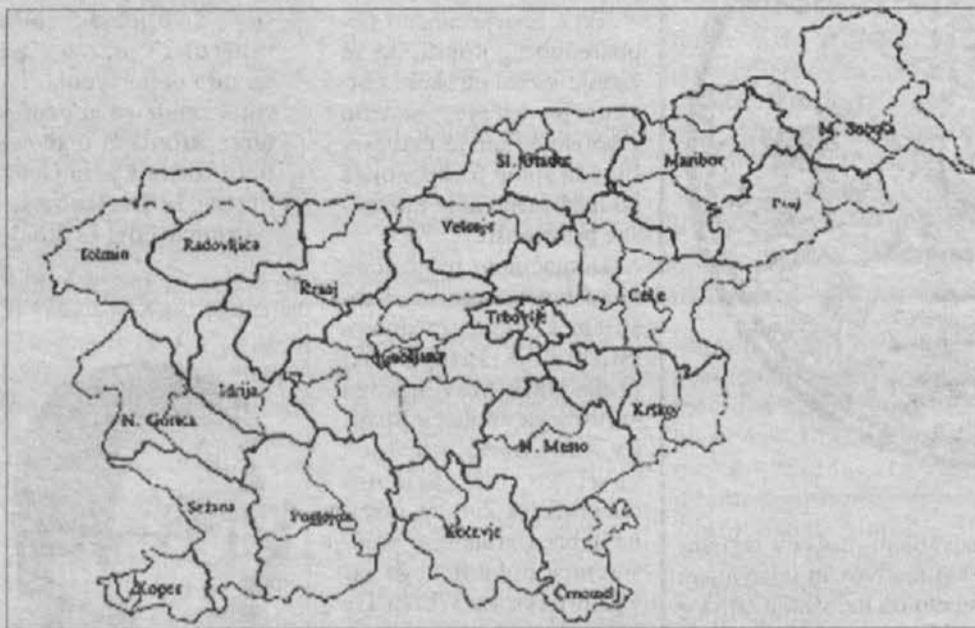
Ze večkrat smo se na naših straneh ukvarjali z vprašanjem lokalne samouprave ali, kot pravimo mi, sistema krajevnih uprav v sosednji republiki Sloveniji, kjer je z ustanovitvijo novih občin - iz nekdanje Tolminske so nastale tri: Bovec, Kobarid in Tolmin - prišlo do velikega drobljenja oblasti in do objektivne večje centralizacije v državi. To vprašanje nas seveda ne zanima samo zaradi neke radovednosti, ki je sicer sama po sebi umevna, saj je logično, da vsakogar zanima, kaj se dogaja pri sosedih. In v Sloveniji se sedaj gradi nov sistem regionalnih povezav, oz. prenosa odlocanja in oblasti iz centra na periferijo, kar seveda vzbuja zanimanje tudi pri nas v Italiji, kjer na osnovi krize in šibkosti dosedanjega regionalnega sistema iščemo nove oblike avtonomije in hkratnega povezovanja.

Od novega sistema samouprave v Sloveniji pa je odvisna tudi naša možnost dialoga in sodelovanja, oziroma njegova intenzivnost in vsebina. Sistem krajevnih uprav v Italiji se ne ujema s slovenskim, kjer ni trenutno med državo in občino umesnih členov. To včasih ustvarja nemajhne težave, saj na upravni ravni manjkajo ustrezni sogovorniki. Na vseh srečanjih krajevnih upraviteljev Nadiskih in Terskih dolin s političnimi predstavniki iz Slovenije prihaja tako v ospredje prav ta problem se zlasti glede evropskih instrumentov, ki jih ne moremo ali pa tudi ne znamo izkoristiti s skupnimi močmi in skupnimi projekti interregionalnega pomena v interesu ljudi, ki na tem območju živijo. Večje prepletanje na obmejnem pasu tudi na ravni krajevnih uprav bi seveda blagodejno vplivalo tudi na slovensko manjšino v F-JK, ki je naseljena vzdolž vsega obmejnega pasu.

Razprava o oblikovanju pokrajin oz. regij je v Sloveniji precej živahna, vendar komaj na začetku in niso se opredeljeni kriteriji na osnovi katerih bodo nastale nove krajevne uprave. O tem vprašanju se ukvarja tudi slovenska vlada, ki mora obravnavati gradivo za pripravo zakona o pokrajinah. Pripravila ga je pristojna vladna služba v sodelovanju s pravnimi strokovnjaki in izvedenci posameznih ministerstev. To seveda odgovarja notranjim potrebam, obenem pa se ujema s slovenskimi pri-

Clenitev Slovenije (zgoraj) v 8 ali (spodaj) v 20 pokrajin

zadevanji za vključitev v Evropsko unijo. Po drugi strani kot receno bi se z regionalizacijo povečale možnosti za prenos finančnih sredstev na regionalno raven, ki so jih za ta namen oblikovali različni skladi evropskih institucij.

Največje pričakovanje je seveda okrog predloga o številu pokrajin oziroma regij. Ni se padla namreč odločitev ali bodo v Sloveniji dali prednost regionalizacij z manjšini ali večjimi regijami. V prvem primeru bi bilo njihovo število od 17 do 25, v drugem 14, 8 ali celo 7. Pozitivne karakteristike majhnih regij so večja prilagoditev lokalnim in mikroregionalnim potrebam in interesom, navezava na tradicijo, večji posluš za lokalne interese ter uveljavitev večjega števila upravnih centrov.

Argumenti proti taki členitvi pa so dražja in številnejša uprava ali birokracija, marsikdaj premajhno število prebivalcev in torej uporabnikov storitev, kar prinaša potrebo po subvencioniranju, težje načrtovanje in urejanje prostora. Večje regije nudijo možnost večje možnosti vode-

nja regionalne politike, urejanja prostora, ekologije, oblikovanje mrež infrastrukture.

Minister Božo Grafenauer se zavzema za osem centrov najširšega regionalnega pomena, na katere naj se navezujejo nižja regionalna in druga središča. Tudi javni upravi odgovarja manjše število regij, v nekaterih političnih krogih in predvsem na podeželju se ogre-

vajo za manjše regije. Priporočila in merila Evropske zveze pa naj bi bila v sosesvoju s predlogom osmih pokrajin oziroma regij.

Več kot očitno je, da je vprašanje kompleksno, da se interesi križajo in da bo potrebno se nekaj časa in precej razprave zato, da pride do resitve oz. členitve, ki bo politično prevladala in predvsem da bo upravno in strokovno utemeljena. (jn)

V Sloveniji ne želijo novih občin

Sistem občinske mreže ni v Sloveniji se dokončen, kot potrjuje dejstvo, da je v parlamentarnem postopku predlog za ustanovitev 28 novih občin, kar je seveda v skladu z slovensko ustavo in zakonodajo. Pri tem pa je treba povedati, da ne prihaja do tega zgolj iz želje občanov. Pogosteje se dogaja prav nasprotno. Slovenska vlada recimo predlaga ustanovitev občine Ankaran-Skofije proti kateri so se izrekli tako mestni svet Koper kot zbori krajanov.

O vprašanju ustanovitve novih občin je ljubljanski dnevnik Delo naročil raziskavo, ki je precej zanimiva in v glavnem kaže, da so slovenski državljani v bistvu zadovoljni s sedanjo členitvijo po občinah. Velika večina vprašanih (42,5 odstotka) se je izrekla proti ustanovitvi novih občin, pobudo odločno podpira 14 odst., medtem ko 35,5 odstotka anketirancev sprejema nove občine, a pod pogojem, da si občino želijo prebivalci. Zanimivo je, da ni razlik v odgovorih med prebivalci mestnih in nemestnih občin.

Več kot dve tretjini vprašanih (68,4 odstotka) je na vprašanje, če so zadovoljni z delovanjem občine, v kateri živijo zadovoljni, odgovorilo pritrdilno. In na vprašanje, kdo je zaslužen za zadovoljstvo - župan ali občinski svet - so vprašani pozitivno ocenili delo obeh. Samo 17 odstotka je izrazilo negativno mnenje o županu in občinskem svetu.

Pogled na Skofja Loko

Nekatere mestne občine so zelo velike in vključujejo tudi precejšen del podeželja, kjer je večkrat bila izražena želja po lastni občini ob prepričanju, da mestna občina skrbi najprej za svoje središče. Odgovori na anketo pa kažejo, da so Slovenci proti izlocanju podeželja iz mestnih občin. Taki možnosti je nasprotovalo 55,6 odstotka, za jih je bilo 22,3 odst., neopredeljenih pa jih je blo kar 23,1 odst. Takih občin, so bili mnenja tako prebivalci mestnih kot nemestnih občin, ne gre "popravljanje" pa čeprav niso v celoti v skladu z zakonodajo oz. z ustavo. Velika večina vprašanih pa (53,2 odstotka) je bila za ustanovitev pokrajin.

Postavljeno je bilo tudi vprašanje o možnosti spremembe volilnega sistema. Tudi glede tega so Slovenci "konzervativni" v smislu, da je kar 76,6 vprašanih za ohranitev direktne volitve župana, možnost, da bi ga volil občinski ali mestni svet je podprlo komaj 15,2 odstotka.

Sakralna znamenja na Kromberku

Od 20. februarja do 15. aprila je na gradu Kromberk odprta umetnostno zgodovinska razstava z naslovom "Sakralna znamenja. Lesena plastika na Goriskem med pozno gotiko in renesanso". Gre za obsežno predstavitev, ki sodi v program sodelovanja med občino Nova Gorica in občino Gorica v okviru proslavljanja bližajoče se tisočletnice prve omembe mesta Gorice (1001 - 2001).

Razstava Sakralna znamenja obsega 34 kipov, nastalih od srede 14. do prve polovice 16. stoletja od katerih je 24 iz ozemlja republike Slovenije. Na ogled je torej pomemben del hranjenega poznogotskega kiparstva oz. rezbarstva, pri čemer se načrtovalci razstave niso

ozirali na sedanje politične meje, pac pa so upoštevali Gorisko v njenih nekdanjih zgodovinskih mejah. Razstavljeni eksponati so v veliki meri "poljudnega" značaja, a med njimi nekateri izstopajo z visoko kvaliteto, ki jo lahko postavimo ob bok pomembnim dosežkom praznogotske umetnosti tudi v širšem evropskem merilu. Razstava pomeni tudi važen strokovni dosežek, saj skupaj s spremljajočim katalogom (v italijansčini in slovensčini) trajno dokumentira pomembno število gotških kipov z ozemlja Goriske.

Razstava je odprta po naslednjem urniku: ob delavnikih od 10. do 17. ure, ob nedeljah od 13. do 17. ure, ob ponedeljkih in sobotah zaprto.

Primer sakralne umetnosti iz Benečije

Ed a Resia apre anche una banca

Due momenti dell'inaugurazione della banca sabato 28 febbraio a Prato di Resia

Da sabato scorso anche la Val Resia ha la sua banca. Alla presenza di numerosi valligiani, autorità ed ospiti illustri è stata infatti inaugurata a Prato di Resia una filiale della Banca di credito cooperativo Alto Friuli. Dopo un periodo di prova con uno sportello automatico, è stata allestita una vera e propria sede, capace di assolvere a numerose operazioni bancarie.

Viene spontaneo pensare che una banca, o anche soltanto una sua filiale, si fa dove ci sono reali esigenze per un servizio del genere e, perché no, anche prospettive di crescita economica. Inoltre è la banca stessa a fungere da stimolo e servizio essenziale per le attività produttive. Quando poi si tratta, come in Val Resia, di un comune montano con tutte le difficoltà di sopravvivenza annesse e connesse, l'apertura di un istituto di credito significa anche una cospicua iniezione di ottimismo e di fiducia. E appunto all'ottimismo e alla fiducia erano improntati i

discorsi inaugurali di quanti hanno preso la parola sabato a Prato di Resia: Italo Del Negro, presidente della federazione regionale delle Banche di credito cooperativo, Giorgio Tosolini, presidente della Banca di credito cooperativo Alto Friuli, Carlo Emanuele Melzi, presidente onorario della Banca ed il sindaco di Resia Luigi Paletti.

Il sindaco di Resia ha ringraziato vivamente tutti coloro che hanno creduto in questa iniziativa, che darà un apporto notevole alla qualità della vita degli abitanti del comune.

Na pobudo ovčerejca Giancarla Morandi iz Monselice pri Padovi

Gorske pašne planine so v Reziji spet oživele

Ovce na pašniku v Reziji, stanje okoli 11. ure

Ovce ob 12. uri pomikajo na ravna mesta za počivanje in prežvekovanje

Pred stiriidesetimi leti je bilo v Reziji okoli 140 pašnih planin z obseznimi pašniki nad gozdno mejo. Bili so znani po izdatni in sočni travi, se posebej na južnih in zahodnih gorskih pobočjih. V preteklosti so bili za te dobre pašnike Rezijani v stalnih sporih s Furlani, to je z občino Na Bili (furl. Resiutta) in z Bovčani. Iz uradnega popisa, ki ga je izvedla italijanska država leta 1930, je razvidno, da je tedaj Rezija redila 1200 glav goveje živine, danes pa stevilo govedi lahko presteješ na prste. Pašniki so prazni, narava pa si hitro jemlje nazaj, kar ji je bilo skozi stoletja iztrgano iz divjine.

Vendar doživljajo danes pašne planine v Reziji svojo renesanso, saj oživijo za čas od sredine junija do jesenske ohladi tve. Na pašnikih, ki so dosegljivi z avtomobilom, se

ze od leta 1996 dalje spet prosto (brez pregrad) pasejo ovce.

Ovce je v Rezijo prignal Giancarlo Morandi (roj. 1954) iz Monselice pri Padovi. Z ovčerejo se družina Morandi ukvarja že več generacij. Sedanji ovčerejec Morandi je tehnologijo reje ovac razvil do visoke stopnje, se posebno kar zaveda vloge pastirja, psov gonjacev pri pasu in zasciti jagnjet ob selitvi z ene na drugo oddaljeno pašno planino. Ze na prvi pogled je razvidno, da deluje stoletna utečena tradicija nomadskega načina pase ovac.

Dne 7. julija 1997 smo si trije zanesenjaki (tolmač, arhitekt krajinar in jaz) ogledali množično pasu ovac na obsežni pašni planini Nizki vrh, 1182 m nad dolino Učeje v Reziji, ki spada v naravni park Julijskih Predalp. Do nje vodi 4 km dolga in z avtomobilom prevozna cesta s prevala Karnica (rez. Slimancice), 1087 m. Ze ob prihodu iz Učeje na Karnico so bili na planini Njivici pašniki, ki so jih popasle ovce, videti kot da je travo unicilo močno neurje s točo.

Credo 1200 ovac smo zatekli na južnih pobočjih Nizkega vrha, visoko nad zaselkom Učeja, kjer sta na dnu planine dva zidana objekta nekdanje sirame.

V stalež za pasu potrebne pomožne živine spada jo stirije mali belgijski ovčarji ter 20 oslov in mul. Pse že od tretjega meseca dalje solajo za gonjace. Njihova naloga je, da

usmerjajo ovce na pasu. Na pastirjev zvižg psi v minuti obkrožijo čredo in jo usmerijo na zazelen prostor. Mule pa v času selitve črede z ene na drugo oddaljenejšo planino ali pri vračanju domov v Monsenico prenašajo jagenjčke v košarah, ki jih nosijo na vsaki strani hrbita. Ovcam, ki bodo povrgle jagenjčke, pravočasno namestijo okoli vratu zvončke in ko se same od sebe izločijo iz črede v gozd, lahko po zvončkljanju odkrijejo kraj, kjer je ovca s skotenim jagnjetom.

Ovce prično pasti ob vznožju planine na prostoru, ki ga omejujejo psi ovčarji. Ti preprečujejo ovcam, da bi se razkropile po celotni površini. Izkušnje kažejo, da pri neusmerjeni pasu pride do zelo slabega izkoristka razpoložljive trave, ker je ovce velik del pomečkajo. Ovce se dnevno pasejo 16 ur, medtem ko med 12. in 14. uro počivajo. Za počitek si običajno izberejo ravna mesta. Planino Njivico, ki je ena največjih v Reziji, so ovce popasle v desetih dneh, planino Nizki vrh pa bodo popasle v treh dneh.

Na gorskih pašnikih se bodo ovce pasle dobre tri mesece. Po tem času bodo tehtale okoli 70 kg, ovni pa čez 100 kg. Pasejo samo velike ovce znane bergamaske pasme. Morandi nam je povedal, da je ovce zelo lahko prodati, saj v Italiji primanjkuje mesa. Ovce in drugo živino mora Italija se dodatno uvazati iz

Madzarske. ON jih proda mesni industriji. Ne ukvarja se niti s sirarstvom niti s striženjem volne.

Morandi je sklenil z občino Rezijo leta 1995 petletno pogodbo, s katero si je pridobil pravico pasti ovce na srenjskih (občinskih) pašnikih. Od vsake popasne planine je dolžan placati občini simboličen znesek 100.000 italijanskih lir. Občina pa je predvsem zadovoljna zato, ker ovce s pasu vendarle vzdržujejo določeno ravnotežje v naravi, gnojijo in obnavljajo travnato rušo. Ziva priroda pa krajem v Reziji pomaga ozivljati tako zelen turizem. Morandi je pasel ovce tudi v dolini Dunje (-furl. Dogna) in v dolini Reklanice (furl. Raccolana). V Ravanci, na trgu Tiglio, si je Morandi najel stanovanje, kjer tri mesece prebiva z družino in od tod usmerja pasu svojih ovac. Ima terenski avto, s katerim dnevno oskrbuje pastirja s hrano in z drugimi potrebščinami. Nadzoruje zdravstveno stanje črede in ostalih spremljajočih zivali; prav v času našega obiska je obležala ena izmed mul, ki je potrebovala veterinarjevo pomoč (ognojejo kopito).

Pri ovcah na planini ima Morandi za vseh 1200 ovac samo enega pastirja, ki obvlada celotno tehnologijo pase ovac, ravnanja s psi čuvarji in z mulami. Tokrat je imel svoje taborišče na koncu ceste tik nad planino Nizki vrh (1996 m); mali tovorni avto in v njem sestavljive ograje, kosare za prenos jagenjckov itd, za avtom pa pripeto počitniško prikolico za prebivanje. Mesečno zasluži 1.200.000 italijanskih lir in hrano.

Ob povedanem je težko razumeti, da v Reziji ni mogoče najti podjetnega zasebnika, ki bi se ponovno in postopoma lotil reje ovac na nekdanji način, to je vključno s predelavo sira in skute. Po takem načinu danes uspešno pase Karlo Zanutini okoli 700 ovac na Vremščici (Slovenija - Kras) v tesnem sodelovanju z Biotehniško fakulteto iz Ljubljane. V Reziji bi lahko ovce redili zgolj za zakol kot to dela Giancarlo Morandi iz Monselice. Ponovna vpeljava ovčereje na pašnih planinah Rezije bi bila atrakcija, k bi pospeševala turizem, pastirji bi skrbeli za postopno čiščenje pašnih planin ter za obnovo travnatih ruš.

Marijan Masterl

'Ti condanniamo al rogo'

"Dopo averci vuotato il portafoglio, fatto consumare la suola delle scarpe, diviso dalle nostre famiglie, distratto dal lavoro quotidiano noi, oggi, ti condanniamo al rogo". Questa è stata la sentenza, nel recente mercoledì delle ceneri, degli avvocati accusatori e dei giudici dopo una lunga arringa accusatoria avvenuta tra danze e grida di gioia. Nulla hanno potuto fare i pochi difensori e le rare vedove "nere" che non hanno intenerito il cuore del piromano che, tra applausi e consensi della numerosissima folla presente, ha defi-

nitivamente condannato il "babaz" resiano. E mentre si consumava il rito le belle maschere bianche, girando in cerchio attorno al rogo, cantavano e annunciavano con gioia l'arrivo della primavera e il risveglio della natura. Questo rito pagano ultracentenario è stato per i Resiani la conclusione del lungo ciclo di giornate organizzate dalla "Associazione Sangiorgina" del "Pust" resiano che ha richiamato tanta gente e apprezzato una delle tante tradizioni uniche nel suo genere in Friuli.

Antonio Longhino

Mateucig puojde na Sv. Višarje

"Vam beneški Slovenci, ki ste upali puno na me, da se bo tudi vaš glas poslušal u naših cerkvah, zelim da Buog osvetli tiste, ki na zastopejo kako bogatijo imajo in da ta luč, ki je pravična, bo sveltala po useh naših dolinah".

S telimi besiedami, napisanimi na boletinu "In cammino insieme - Hodimo usi kupe" nas monsignor Dionisio Mateucig pozdravlja, čeglih ostane tle med nami se kak miesac. S telimi besiedami je verjetno zeleu tudi potrostat vse tiste, ki kadar so zaviedel za novico, de zapušča Spietar, so se pocutili zapuščeni an so tolo odločitev videmskega skofa uzal an doziviel ku veliko karvico, ki se spet diela beneškim viernikam. Ne samuo v Spietre an Podbonescu, v vseh Nadiskih dolinah so čutil an v resnici imiel v Mateucicu velik opuoro an podpuoro v teli preprosti zelji an potrebi: moliti an castiti Boga v svojem jeziku, takuo ku so nas naši te stari učili, ko so nas sele v naruoču varval.

V boletinu mons. Mateucig je tudi jasno napisu, kakuo je parslo do njega premestitve. Potrebe nase skofije so velike, duhovnikov pa se posebno za nekatero kraje ni veliko. Vsi poznata, je napisu, Svete Višarje, kjer se vsako lieto zbiera vič tauzentu vierniku slovienskega an niemskega jezika. Trieba je bluo poskarbiet an za nje. An tuole lahko naredijo le beneški duhovniki, ki poznajo almanjku slovienski jezik, če ze ne se niemskega. Svoj cajt - je napisu Mateucig - sem poviedu skofu, da sem pripravljen vzet tisto odgovornost, pa tuole samuo ce on usafa za Spietar drugega duhovnika iz naših dolin. Takuo je ratalo an sada, v sintoniji s skofam an s programi skofije, odha-

jam. Tistim, ki na zastopejo moje odločitve pravim, de se bozje kraljestvo gradi povsierode. Na Višarjah bom srečal ljudi an narode drugačnih jezikov, ki se gor zbierajo za castiti Mater bozjo vsak v svojem jeziku, brez predsodkov an brez tistih "filo...", ki nam nieso pustil kupe moliti an mierno dielat v naši skupnosti. S telim boletinam, ki nie te zadnji, je doluožu Mateucig, zelim pozdraviti vse, takuo tiste ki so hodili kupe z mano ko tiste, ki so se uperjal teli skupni poti, tiste, ki so zastopil an tiste, ki niso zastopil, da sem se trudu dielat z vsiemi, brez obednega ločevanja.

Pru je tudi poviedat, de je ze znano ime gaspuoda, ki bo prevzeu mesto an nelahko dielo Mateucica v Spietre an ne samuo. Duhovnik je Mario Qualizza, naš domacin iz Kravarja, ki pa je ze puno liet gaspuod v Kanalski dolini, spruzapr v Pontablju (Pontebba) an se sada rad vracia damu.

V galeriji razstava, v občinski sali pa koncert

Kulturni praznik v saboto v Špietre

"Lepuo je se usafat an lietos kupe za se poveselit za tel naš guod, guod nase besiede, guod nase zemlje an nje glasu, zak tala naša besieda je glas nase zemlje an ze vič ku an tauzent liet teče od ust do ust, od useša do useša, od sarca do dušice po naših dolinah". Takuo je v soboto v Spietre Bruna Dorbolò, odbornica za kulturo spieterske Občine, začela svoj govor za Dan slovenske kulture.

"Mi sami vemo - je poviedla - dost su ju ljubili naši te starši, ma samuo od njih ust smu se ju navadli an vsak Benečan, ki prave, de ju ljube bi meu parpričat, ka' je nardiu za ju branit, kar je vidu, de je bla zaničana an zapuščena an strah je biu za nje konac. De bi miela jest pričat, za kar se je zgodilo v telih zadnjih trideset liet, po naših dolinah, bi jala: jest san miela sreču spoznat tiste judi, ki su nase navade an našu besiedu branil, z njim san parpomala, z mojo sibko močjo obranit moju zemljo an nje glas, z njim san vidla v Spietre se rodit Studijski center Nediza an potlè Glasbenu suolu an tud' tel dan slovienske kulture, ki prica, de sele smu an sele bomu!".

Po govoru Brune Dorbolò sta Andrea Rucli, pianist, an Črtomir Siskovic, violinist, začela liep koncert, ki se je začel z glasbo Mozarta (Sonata in si bemolle maggiore K 378, Allegro moderato, Andantino sostenuto e cantabile, Rondeau allegro) an nadaljeval s Schumannom (Sonata in la minore op.

V imenu Studijskega centra Nediza an občine Spietar je pozdravila Bruna Dorbolò

105, Mit leidenschaftlichem Ausdruck, Allegretto, Lebhaft). V drugem delu koncerta je priet Siskovic sam godu (First: Nekaj divjega), potlè je pa pustil prestor Rucliju (Chopin: 4° Scherzo: op. 54). Na koncertu oba igrala glasbo Prokofjeva (Sonata in re maggiore, Moderato, Scherzo, Andante, Allegro con brio). Publiko je takuo puno tuku na ruoke, da Rucli an Siskovic sta muorla se ankrat pridit na oder za bis.

Slovenski kulturni praznik se je v saboto, takuo ku po navadi, odparu v Beneški galeriji, kjer razstavlja svoja dela Vladimir Klanjscek iz Steverjana. V imenu studijskega centra Nediza je pozdravu Miha Obit. "V Beneciji slovenska kultura je vedno bila in je prisotna. V zadnjih letih se mi zdi pa, da vse tiste, kar se dogaja tukaj je bolje sprejeto kot nekoč in ce pomislimo, da je kultura tudi izobraževanje torej tudi sola, lahko rcemo, da tisti uspehi, ki ga imamo do-

nas - z dvojezično solo ampak ne samo - nam nomalo poplačajo za vse tiste, kar so naši starši trpeli za ohraniti in širiti slovensko kulturo v Beneciji." Drugo miseu, ki jo je Obit povedu je povezana z našim demografskim stanjem, kjer tendenca ni več negativna. "A nas je vedno malo. In ce hočemo en dan biti poznani ne samo kot zanimivost v kakšnem etnološkem muzeju se moramo bolj odpreti do zunanjega sveta." Pozdravu je tudi odbornik za kulturo na gorski skupnosti Nadiskih dolin Beppino Crisetig, ki je govoru o vsem, kar diela za kulturo an posebno beneško kulturo tista ustanova.

Potle pa smo si ogleдали razstavo goriskega slikarja Klanjsceka, ki je doslej sodeloval na več kot 40 skupinskih razstavah, samostojno pa je razstavljal se kakih tridesetkrat. Protagonist na njegovih slikah so Brda z njih tipično pokrajino.

Incontro con la cultura slovena

Si intitola "E tu concili l'italo e lo slavo..." e prosegue il ciclo di incontri denominati "Spoznajmo se - Conosciamoci" organizzati dai circoli culturali sloveni della provincia di Udine, in particolare dal circolo Ivan Trinko.

L'iniziativa questa volta si tiene a Udine e, attraverso due incontri, vuole far conoscere al pubblico la produzione letteraria slovena in Italia ed i rapporti tra le letterature italiana e slovena.

Presso l'istituto tecnico industriale "Malignani" (che organizza gli incontri con l'Accademia europeistica di Gorizia, il Centro studi Nediza, il circolo culturale Ivan Trinko di Cividale ed il Dipartimento di lingue e civiltà dell'Europa Centro-orientale dell'Università di Udine) lo scrittore, critico e traduttore **Miran Kosuta giovedì 12 marzo**, alle 18, presenterà la sua ultima fatica "Scritture parallele", viaggio sui rapporti tra le due letterature di frontiera. **Giovedì 19 marzo**, sempre alle 18, **Marko Kravos** parlerà invece di poesia e prosa slovena nel Friuli-Venezia Giulia. Durante l'incontro si terrà anche una lettura di alcuni brani e di alcune poesie tradotte in italiano.

Durante il mese di marzo alcune pubblicazioni che riguardano la letteratura slovena in Italia saranno in visione ed in vendita presso la libreria "Il compralibro", in via Vittorio Veneto, ad Udine.

Attacco del Ppi in Comunità

Approvato il bilancio di previsione 1998

dalla prima pagina

Crisetig ha poi respinto un'altra accusa di Chiuch (per altro uscito dall'aula quando si trattava di ascoltare le repliche), quella di dare troppo spazio "a determinati circoli culturali". "Noi diamo una mano - ha risposto - a tutti coloro che ce la chiedono, privilegiando chi ha iniziativa e voglia di lavorare, senza escludere nessuno". Il responsabile del settore turistico Nino Ciccone ha difeso il suo operato dicendo che "il progetto turistico va nella direzione della riscoperta delle tradizioni e dei valori, il turista che cerchiamo si interessa ai luoghi che frequenta". Dubbi sulla costituzione della società Gal Nator, che interessa le comunità montane delle Valli del Natisono e del Torre per i programmi Leader, sono giunti dal cividalese Silvano Domenis (Lega Nord). Secondo l'assessore Fabio Bonini non sarà possibile costituire la società senza la certezza dei finanziamenti. Dopo una risposta del presidente Marinig, che ha ricordato come per la prima volta lo scorso anno in molti comuni ci sia stata un'inversione di tendenza demografica, elogi al lavoro del direttivo sono arrivati dal sindaco di Prepotto Gianpiero Cevolatti e dal vicesindaco di Torreano Cristian Vida. (m.o.)

V špieterskem farovžu

Spet večerna srečanja

Po kratki, pustni pavzi se v petek 6. marca spet začnejo večerna srečanja, ki jih v špieterskem farovžu organizirata Planinska družina Benecije in združenje don Evgen Blankin.

Srečanje "Skrite lepote Nadiskih dolin" se začne ob 20.30. uri an protagonist bo Walter Coren. Pokazal bo izbor njegovih najboljših diapozitivov o malo poznanih krajih v Beneciji.

Drugo an zadnje srečanje bo v petek 13. marca ob 20.30 uri le v špieterskem farovžu z znanim an priljubljenim Ponediscakom. "Srečanje z življenjem in kulturnim dielam pesnika, pisatelja in kabaretista iz Scigli": tak je naslov večera. Oba večera, namen katerih je valorizirati nase ljudi, sta uriedna obiska.

Minoranze in pentola

In un libro della de Concini

"Le minoranze in pentola" è il titolo del libro di Wolfrud de Concini, già autrice della mostra e del libro "Gli altri delle Alpi" apprezzati anche a S. Pietro al Natisono e a Cividale, che verrà presentato oggi, alle 18.30, nella libreria internazionale "Transalpina" di Trieste.

La pubblicazione comprende la storia e la gastronomia delle dieci minoranze linguistiche presenti sulle Alpi italiane.

Si va dagli occitani ai franco-provenzali, ai walser, sudtirolesi, ladini, mocheni e cimbrici fino ad arrivare alle realtà della nostra regione: i carinziani presenti tra Sappada e Sauris, i friulani e gli sloveni delle province di Udine, Gorizia e Trieste.

V petek 27. februarja je bil v Podvarščah občni zbor PDB

Za beneške planince pozitiven obračun

Ce je res, kot je tudi prav, da se rezultate neke organizirane dejavnosti ocenjuje po konkretnem delu, potem zasluži Planinska družina Benečije zelo visoko oceno.

Tak vtis se je ustvaril kronistu ob poteku občnega zbora Planinske družine Benečije, ki je bil minuli petek zvečer v gostilni "Alla trota" v Podvarščah. Beneški planinci so se v nekaj letih razvili v množično organizacijo s pestrim in raznolikim programom dejavnosti, ki so na razpolago mladim in starejšim. Dovolj je pogledati podatke iz bogate minule sezone, o kateri je na občnem zboru podal zaočkroženo sliko predsednik Igor Tull.

Res je, kot je podčrtal sam predsednik, da je k uspešni sezoni prispevalo svoje tudi izredno ugodno vreme, kar je za planince bistveno, toda dejstvo je, da so bili beneški planinci predvsem zelo aktivni in so izpeljali celo vrsto pobud. Od manj zahtevnih izletov in planinskih tur v domačih in bližnjih gorah, do težjih izletov v bolj oddaljena gorovja (Adamello). Zraven je planinska družina organizirala tudi tečaje plavanja, plezanja in predsmučarske telovadbe. Tull je v svojem poročilu podčrtal tudi pomen uspeha planinskega tabora za mlade na planini Razor, ki ga je družina priredila s sodelovanjem planinskega društva iz Tolmina.

Predsednik se je kot enega najboljših trenutkov spomnil obnove slovenskega napisa v kapelici na Matajurju, velik uspeh in množično udeležbo pa je doživel tradicionalni Burnjak. TV Slovenija je posnela videokaseto Svet pod Matajurjem, h kateri je odločilno prispeval veliki prijatelj planinske družine Zdravko Likar,

Romina Cencig in Igor Tull

kateremu se je predsednik zahvalil za stalno in dragoceno sodelovanje. Tull se je v poročilu zaustavil ob načrtih za gradnjo koč na Matajurju, ki so že dalj časa v rokah (prepočasne) birokracije. Kljub temu pa je predsednik izrazil željo, da bi že letos mogli skuhati na Matajurju pastašuto, seveda če ne bo nadaljnjih zapletov, do katerih prav lahko pride.

Predsednik je nato obrazložil predlog za vpis družine v Planinsko zvezo Slovenije. O njem se je že pozitivno izrazil glavni odbor planinske družine, predsednik pa je dejal, da je prav, da se o tako pomembnem koraku izrečejo vsi člani. Predlog je bil tudi na občnem zboru z zadovoljstvom in soglasno sprejet.

Igor Tull je pri svojem poročanju podčrtal, da je dejavnost Planinske družine pomembna ne le za planinarjenje kot tako, ampak tudi za ohranitev in utrditev slovenskega jezika in kulture. Zahvalil se je planincem iz Slovenije, s katerimi družina plodno sodeluje, za pozornost pa se je zahvalil tudi Zdruce-

nju slovenskih sportnih društev v Italiji, ki ga je na občnem zboru predstavljala predsednik Jurij Kufnerzin.

Poročilu predsednika je sledilo poročilo blagajničarke Romine Cencig, ki je doživela dva aplavza. Prvega, ko je povedala, da je saldo družine pozitiven in drugega, ker je prav na dan občnega zbora postala doktorica v tujih jezikih.

O tem, da so stiki beneških planincev resnično plodni, so pričali pozdravi predstavnikov sorodnih društev iz Kobarida, Tolmina, Brd, Nove Gorice, Bovca, Kanala, Gorice in Trsta. Nekateri so s seboj prinesli tudi darove, da bo z njimi opremljena koča na Matajurju. Zdravko Likar je za konec maja kar vse povabil na otvoritev obnovljene kočice na planini Kuhinja, predstavnik iz Nove Gorice pa je za pomoč pri gradnji matajurske kočice obljubil nič manj kot dva avtobusa prstovoljcev za en delovni dan. V potrditev dejstva, da beneškim planincem ne manjka prijateljev. Saj si jih ob takih rezultatih tudi zaslužijo. (D. U.)

Bogat program za 1998

Zelo bogat je tudi letos program dejavnosti Planinske družine Benečije. Poglejmo, kaj nam ponuja Februar - april Tecaj telovadbe in tecaj plavanja.

IZLETI

- 1. marca**
Gradiska tura
- 21./22. marca**
Krn iz Lepene (dva dni)
- 29. marca**
Sabotin
Družinski pohod
- 5. aprila**
Svinjak
- 19. aprila**
Svet Martin (Grmek)
- 1. maja**
Slavnik (Koper)
- 31. maja**
Grauzaria: anello del Monte Flop
- 14. junija**
Srečanje planincev v Trstu
- 28. junija**
Vrh nad Skrbino
- 11./12. julija**
Grossglockner (dva dni)
- 26. julija**
Kobariski stol
- 24./25./26. julija**
Dolomiti (tri dni)
skupaj s PD Kobarid
- 8. avgusta**
Sveta masa na vrhu Matajurja
- 30. avgusta**
Korada - Sv. Henderca
- 13. septembra**
Bavski Grintovec
- September**
Izlet z avtobusom na Bled
- 27. septembra**
Peralba
- 18. oktobra**
Rodica - Crna prst
- 25. oktobra**
Burnjak

Oktober - december
Predsmučarska telovadba.
Tecaj plavanja.

A Cividale la quarta domenica di ogni mese

Il baule del diavolo

"Il baule del diavolo", ne avete sentito parlare? Pensiamo di sì e forse qualcuno di voi ha anche partecipato a questa manifestazione fieristica organizzata dalla Pro loco di Cividale. Per chi non lo sapesse ancora, "Il baule" è una fiera di cose usate e vecchie che ha luogo in piazza del duomo a Cividale e viene ripetuta la quarta domenica di ogni mese. L'orario di a-

pertura al pubblico è previsto per le 8.30, mentre l'insediamento degli espositori dalle 7. La fiera termina al tramonto. La partecipazione è aperta a tutti coloro che vogliono esporre e vendere merci e prodotti usati e vecchi.

Per ulteriori informazioni ed eventuali adesioni telefonate a Raffaella Mazurco (701030) o a Piero Satriano (700261).

Per appassionati di sci con il CAI "Valnatisone"

Gita in val Zoldana

La sottosezione Cai "Valnatisone" organizza per i propri soci e simpatizzanti una gita sciistica per domenica 8 marzo in val Zoldana, nel comprensorio del monte Civetta.

La partenza avverrà dal piazzale antistante l'albergo Belvedere di San Pietro al Natisone, alle ore 6.30. Il ritorno è previsto per le ore 20.30 circa.

Il costo di partecipazione è di L. 20.000 per i soci e L. 22.000 per i non soci.

L'iscrizione è libera fino a che ci sono posti disponibili.

Per le adesioni rivolgersi ai seguenti numeri telefonici: 723373, 727047, 723205 e 0338/8563672.

Un concerto in grotta a Villanova

"Med grebani te zavarške čujemo žejo duše naših koranin. Njimamo boastva, a božamo ljepo, sveto našo zemljo, ke so nam jo pustili v doreak ti starci, zrasli smo s pariščem njiv, senožet, z disanjem skal, ke so nam dajale piti anu jesti, vlivale nove moči (fuarče) anu besjedo božjo. Nas - ukup zbrani - pravimo, da čemo živjeti na našem svetu, braniti kišo očjov, obvarvati besjedo mater, ke nam je bla dana s karstom.

Buoh loni vsjem vam, ke branite s sarcan ocevano, sumjenje naših vod, rastje trav, bukev od Muzca, Velike Lave do Bernadije. Stara lipa, ke merka naša jutra pred cerkvijo, je simbol nase zemlje, simbol truda bratov! Je ljepost besjede izpite od sarca matere. Buoh loni za pozivitev nasnjaa due kulture v Zavarški jami".

Con queste parole nella lingua del cuore e dei padri, che sono un'accorata e profonda manifestazione di amore per la propria terra, il prof. Guglielmo Cerno ha portato domenica 1 marzo il saluto della Comunità montana delle Valli del Torre al concerto del Quartetto d'archi Aura nella grotta di Villanova, seguito da un folto pubblico. Un'iniziativa di grande e rara suggestione dove si unisce "il silenzio dell'origine, la creazione che sembra emergere con le gocce delle pareti" al suono ed alle armonie di violini, viola e violoncello sulle note di Mozart. Dove si crea sintonia tra la musica, la poesia e le "bianche colate e luci che dipingono la pietra", le formazioni cristalline che si condensano "come in una cattedrale". Dove il patri-

monio ambientale e manifestazione culturale creano incanto e bellezza e si abbinano per attrarre con maggior forza il visitatore ed il turista.

E quella turistica è una carta importante sulla quale il Comune di Lusevera intende puntare, come ha sottolineato il sindaco Maurizio Mizza. Senza coltivare pericolose illusioni ma nella consapevolezza che tutta la valle all'ombra dei Musi e soprattutto le Grotte di Villanova possono offrire al turista sensibile ed attento, alla ricerca di itinerari meno convenzionali e frequentati grande bellezza e suggestione.

Il Concerto in grotta di domenica, organizzato dal Gruppo esploratori e lavoratori delle Grotte di Villanova con il patrocinio del Comune, riprende un'iniziativa realizzata per la prima volta l'anno scorso per avviare, come quest'anno, la stagione turistica. Quella dell'anno scorso è stata fortunata, sono state infatti superate le più rosee aspettative degli operatori turistici locali. Circa 10 mila sono stati infatti i visitatori. Un traguardo che a Villanova si cercherà di eguagliare, se non superare.

Il Quartetto d'archi Aura che ha dato vita alla bella manifestazione, composto da giovani strumentisti della regione (Ingrid Shllaku, Alessandro Zilli, Elena Allegretto e Luisa Peresson) è di recente costituzione ma ha al suo attivo diversi concerti. E dopo il successo dei concerti tra i boschi e le doline del monte Bernadia, quello molto apprezzato in grotta. In programma brani di Mozart e Webern.

Gor po podu sam se lovu gor po liesu sam se pliezu

Takuo začne obliška maša za konac pusta, ki je lietos biu v Gniduci

Pust
znoieva
an na
pusti
obednega
par mieru

Narbuj intenzivno so lietos pustoval po vaseh sriedenjskega kamuna, smo prepričani. Po drugi strani oni se niso zmislili na Pust zadnji moment. Lietos, na iniciativo domače Polisportive Gorenj, Tarbi so se ze za cajtam začeli parpravjat. Kuo? To parvo so vprasal vse starejše lju-

di, kakuo so pustoval ankrat, kake njakere (takuo ki jim pravijo v Srednjem) so imiel, kuo so bli nastimani, kake "molitve" so piel na pustnem pogrebu. An takuo so dielal, se parpravjal an sival vic cajta priet, ku se je Pust zael. Vse tuole je bluo povezano z zeljo se veselit an znore-

vat takuo, ki je trieba, pa tudi z močno voljo nazaj oziviet stare pustne navade, ki imajo zlo globoke in močne korenine, se iz cajtov ko je Pust oznanju konac zime an mraza an zacetek pomladi an novega zivljenja.

Nasa bogata pustna tradicija je

Pustni pogreb an martu pust na pepeunico, tri tradicionalne "njakere" iz Sriednjega an godac, ki je dajau ritem pustovanju

privilegij, ki ga niemajo povsod, zatuo jo je trieba z ljubeznijo varvat an obdarzat.

Na vsako vizo v Sriednjem so lietos uganjal Pusta zaries na duzim, brez sparat ne na neprespanih urah, ne na energiji. An ljudje, obliečeni an tudi ne, so bli z njim. Zbral smo tele fotografije za dat cast tistim, ki so Pust napravli pa tudi za pokazat parblizno, kaka je bla atmosfera po vaseh an posebno v Gniduci, kjer je biu pogreb.

Blumarji an drugi "naši" so pustoval an na Ptujju

Tle na varhu vidimo nase beneske puste, ki jih je fotograf ujel, ko počivajo pred sfilato na velikem pustovanju na Ptujju v Sloveniji. Na drugi fotografiji so se pa lepo parstavli za spominsko sliko.

Na Ptuj so sli blumarji iz Cenavarha, pustje iz Mazeruol an tudi nekateri pustici od moskega pevskega zbora Matajur. Mario Gosgnach, ki je biu vodja skupine nam je poviedu, de so bli beneski pustje lepou

sparjeti. Ze v soboto 21. februarja so nastopili pod velikanskim sotoram, tendonom, pod katerim je bluo zbranih kakih 5 tauzent ljudi. V nediejo 22. februarja je biu pa sprevod. sfilata, kjer so se zbrali vsi sio-

venski tradicionalni pustuoovi, ki so bli tudi sprejeti na ptujjskem zupanstvu. Ocenili so, da je bluo v nediejo kakih 50 tauzent gledaucu. Nasi pustje so se imiel lepou, bli pa so se ankrat nasi dobri ambasadorji.

Tu saboto je biu v Spietre Dan slovenske kulture. V Beneški galeriji je imeu razstavo Vladimir Klanisek, v občinski dvorani sta imiela koncert pa dva znana artista, poznani po vsim svietu: Andrea Rucli na klavir an Crtomir Siskovic z znanim violinam "Stradivarius", zatuo sem se pobrau zvestuo ga poslusat.

- Kam gres Guidac? - so me vprasali parjatelji.

- Grem gor v Spietar, bojo godli Rucli an Siskovic.

- Vic al manj?

- Ah, me ne briga, basta de je! - sem hitro odgouriu!!!

Kaplan pre Pieri je vsako vicer rad kiek zagodu na organo v cirkvi. An dan je usafu gor na tastier an preservativ sele impaketan.

- Pas duo mi runa tele skerce? - je pogodernju kaplan.

Drugi dan je zamerku, de tiste skerce mu jih je runu njega meznar. Nicku parjeu ga je za uha an ga huduo pokregu.

- Na zamierte gospuod, sa' je kauza farmacist.

- Zaki farmacist? - ga je vprasu kaplan pre Pieri.

- Zatuo, ki imam ze pet otuok an sem ga su vprasad ka' imam narast za na imiet te sestega. Mi je dau tel paketic an mi je jau: Vsaki krat, ki imas iti spat s tojo zeno, lozi adan gor na organo!!!

Muzicist so aspartjeni tu stier kategorije: 1) Nic mogočni, 2) malo mogočni, 3) zlo mogočni, 4) super mogočni.

Tu ti parvi kategoriji so tisti od "Bach", ki je naredu glasbo "Toccatina e fuga"; tu ti drugi so tisti od "Schubert", ki je naredu glasbo "L'incompiuta"; tu te tretiji so tisti od "Beethoven", ki je naredu glasbo "La nona" an tu te cetarti pa tisti od "Stravinski", ki je naredu glasbo "L'uccello di fuoco"!!!

"V Sauodnji smo pustinal tudi mi"

Kar smo se vraçal od diela v torak 24. februarja, zadnji dan pusta, je bluo v Sauodnji vse puno makin, pod velikim bielim tendonom se je čulo ramoniko an puno glasuov: pustoval so nasi noni.

Festo jim jo je organizala Gorska skupnost Ne-

diskih dolin s pomočjo sauonskega kamuna an pro loco Vartaca, le iz Sauodnje.

Za začet so jim Bruna Chiuch, Lidia Zabrieszach, Loredana Drecogna an Anna Iussa od Beneškega gledališča predstavle igro "Buogi mozje", an

ze par tem so se vsi tisti pod tendonom puno presmejal. An tisti, ki so jo bli ze vidli kje drugod.

Potlè so vsi igral tombo an tisti buj srečni so tudi udobil kiek dobrega. Za zaključit, za zarobit lep popudan, kjer so se srečali nasi ljudje buj par lie-

teh iz vsieh Nediskih dolin an tisti, ki zive v rikoverje, so jim jo zagodli Ližo an Gusto.

Tisti buj kuražni so začel hitro plesat, počaso so se jim parložli an drugi an tuo je slo napri do vicera. Sevieda, nie manjkalo tudi za pit an za jest.

Marsinci pustinajo takuo ki gre

Marsinci so med tistimi po Nediskih dolinah, ki spoštujejo pust takuo, ki gre. An ga spoštujejo brez zapustit te prave, stare navade.

Smo jih vidli v Sauodnji, kjer so se zbrali vsi nasi pustje, "... pa niesmo znoreval samuo tisti dan" - nam je jau adan Marsinac - "šli smo po spietarskem kamunu an po Marsine.

Kar smo parsli v Spietar niesmo mogli preskocit rikovero, kjer zivi puno naših judi an takuo smo pokukal an gor h njim. Sparjel so nas zaries lepoo, smo zaplesal z njim an se kupe veselil.

V rikovero smo šli tudi za pozdravit adnega našega vasnjana, Virgilja, ki

go par nas ga vsi klicejo Verza. Kar je ziveu sele v Marsine je on nimar nosu našega petelina, tistega pe-

telina, ki je simbol marsinsega pusta.

Se 'no riec bi doluožu: - je su napri naš Marsinac -

zahvalemo tudi vse tiste družine, ki so nas takuo lepoo sparjele po njih hisah."

Malomanj tu vsaki vasi bojo imiel njih senjam

V dreskem kamunu imajo lepo navado, de v politnem cajtu se po vaseh organizavajo vaski sejmi, kjer se srecajo vsi vasnjeni kupe, tisti doma an tisti, ki so zapustil rojstno vas.

Takuo bo an lietos. Za program je poskarbiela domača pro-loko.

Kada bojo tele srečanja? Se začne v nediejo 7. luja, kar bo senjam na Solarjeh; v nediejo 12. luja bo go par Svetim

Stuoblanke; v nediejo 19. na Kolovratu; v saboto 1. vosta go par Petarniele; v saboto 8. vosta v Debenijem; v saboto 15. vosta bo Rožinca

par Devici Mariji na Krasu; v nediejo 16. bo spet senjam na Solarjeh; v saboto 22. vosta pa na Priegu (na slici tle na

Ka' bojo dielal v Azli telo lieto?

Program diela od komitata vasnjanu

V Azli na spijejo. Mislamo na tiste od komitata za vas. Smo na začetu lieta 1998 an oni so že napravli program diela, ki gre do dicemberja.

Na 14. februarja so imiel njih senjam, svet Valentin. Na 31. maja bo senjam alpinu an za telo parložnost pride gost banda dol z Orzana. Na 20. junija bojo igral na balon puobje an možje od vasi arzpartjeni v dve ekipe, skuadre: Azla nord an Azla sud. Po partiti bo vicerja an tombola za vse tiste, ki bojo tiel. Na 25. luja bo senjam za vasniane. Od 5. do 11. vosta

bo peti torneo od balinanja med vasnjeni. 5. setembereja bo poseban dan za otroke, sa' bo 3. "Crono baby mountain bike" Nediskih dolin. V nediejo 13. setembereja se puode na izlet, na gito. Se na vie se za sigurno kam, mislejo v Salzburg. Dicemberja nastimajo vas z lucmi za božične praznike, poklicijo "Babbo Natale" v azilo. Na 24. dicemberja le Babbo Natale parnese senke otrokam, ki zive v vasi.

Se 'no riec: tisti od komitata pravejo, de se lahko parblizajo vsi tisti judje, ki morejo dat 'no roko.

Nel 1993 fu scoperto un insediamento preromano

Aquileia più antica di Roma

Aquileia: bassorilievo raffigurante l'officina del fabbro

Tutti gli storici concordano sul fatto che, a causa delle incursioni dei Carni, degli Istri e di altri 'barbari', il Friuli rimase abbandonato ed i confini rimasero indefiniti. L'intervento romano ebbe lo scopo di anticipare la annessione romana della Venezia e di creare un avamposto verso le Alpi orientali.

Ecco la ragione dell'occupazione di questo territorio strategico. Ora il problema di Giacomo Filiasi, traboccante di amore filiale per la sua Venezia, vuole dimostrare che i Veneti ottennero questo riconoscimento: il Friuli continuò ad appartenere a loro, cosa che sarà certificata, oltre un secolo più tardi da Augusto con la creazione della X regione. Di fatto con la fondazione di Aquileia, poi di Forum Iulii e Iulium Carnicum, cominciò la romanizzazione dell'Italia nord-orientale e per i Veneti antichi cominciò l'assimilazione. Filiasi racconta:

«Certo che in due volte molta gente i Romani inviarono in Aquileia, e sarà da vedersi nella storia, che tutto, o quasi tutto lo spazio indicato, più de' Veneti non era, quando ciò successe, ma presso che disertato aveano i Carni, gl'Istri, ed Barbari... Ma il fatto si è, che a' Veneti ritornò quel tratto di paese, cioè tornò a comprendersi nella Venezia, dicendo Livio, che poco innanzi alla fondazione di Aquileia discese una truppa di Galli Alpini nella Venezia, e si pose poco lungi dal sito, dove poi Aquileia fu fabbricata. Aggiunge inoltre che que' barbari inviarono a Roma alcuni legati chiedendo che una terra trovata vuota di abitatori ad essi fosse concessa.

Ne ebbero però in risposta, che Roma solita non era di spogliare delle proprie terre que' popoli, che spontaneamente eransi a lei dati, per concederle a stranieri, e che eglino [es-

si] male avean fatto a stabilirsi ne' campi altrui senza il permesso in prima del Magistrato, che presiedeva a que' luoghi». Tuttavia Filiasi deve amaramente riconoscere che «i Veneti erano già, allora, Alleati non solo, ma senz'apparirlo Sudditi in sostanza de' Romani, onde dovean starsene zitti».

«Divenne poi questa Città [Aquileia] ricca e popolatissima, e fu da tutti gli Storici, e geografi lodata, e celebrata. Alcuni esaltano la bellezza del suo porto, altri la solidità, e l'altezza delle sue mura, beata e florida chiamandola per l'abbondanza di ogni cosa al vitto necessaria, ed al lusso. Altri la dissero felice per l'amenità del suo territorio, e per gli abbondanti prodotti, che ne riceveva, non che per il flusso, e riflusso degli stranieri, che per mare, e per terra vi accorrevano, e per la qualità delle merci, che spediva per mare e per terra in lontani paesi».

Ci ricordiamo il discorso di Filiasi sulle 'eresie' riguardanti Aquileia preromana? Eresie che oggi acquisiscono fondamento di verità. Leggo nella rivista "Archeo" di gennaio 1998: «Recenti scavi fanno risalire la fondazione della città all'VIII secolo a.C.. La scoperta di un villaggio protostorico, con tracce di frequentazione fino all'età romana e i cui materiali, sottoposti all'esame del C14, sono databili al IX-VIII secolo a.C., ha retrodatato di almeno sei secoli la nascita di Aquileia». La notizia è stata data dalla direttrice del locale Museo Nazionale di Aquileia, dott. Franca Scotti.

Alcuni ritrovamenti preromani, illustrati dalla dott. Serena Vitri, avevano fornito indizi della presenza preromana. Eccone alcuni: a) una lama di pugnale del bronzo antico, riprodotta in un disegno

all'inizio dello scorso secolo dallo studioso L. Zuccolo, lama lunga in origine 32 centimetri e larga 8; b) un secondo pugnale, di dimensioni molto più ridotte lungo 12 centimetri, ascrivito al bronzo medio (XIII sec. a.C.) di tipo adriatico; c) una lama di coltello di ferro di tipo serpeggiante della prima età del ferro (VIII - VII sec. a.C.) di un tipo riferito all'area di Este, ossia venetica.

L'articolo cita anche testimonianze di abitanti del posto: durante l'aratura dei campi hanno visto affiorare molti oggetti di bronzo poi dispersi, forse asce, punte di lancia, falci ed altri; avrebbero notato anche macchie nerastre e verdastre con frammenti di bronzo e pezzi di bronzo di qualche chilogrammo, che potevano essere pani o lingotti. Aquileia preromana fu scoperta infine nel corso degli scavi fatti a partire dal 1993. Quando gli scavi scesero alla profondità di 3-4 metri, il sito mise in luce resti di capanne costruite su pali di legno forse sul tipo delle 'terramare' padane.

Rimangono gli interrogativi sull'appartenenza etnica degli antichi colonizzatori che precedettero i Romani. Andare ad Aquileia (a quanto leggo sullo "speciale Aquileia" di un quotidiano) significa compiere un tuffo nel passato dal neolitico e dal periodo del bronzo. Duecento anni fa il nostro Filiasi sarebbe stato giustamente orgoglioso di sapere che Aquileia protostorica, probabilmente venetica, è molto più antica di Roma. (Venezia, 20)

Paolo Petricig

S.Vitri - La raccolta preistorica del Museo di Aquileia, 1983

M.Buora, A.Candussio, M.Lavarone - Tre lame protostoriche in bronzo, in Aquileia nostra - IX, 1989

Učenci dvojezične šuole so se na tečaju Lipe z Luiso učil, kuo se runajo pustni klabuki an se ki...

An otroški Pust je biu lietos tradicionalen

Nasi otroci so lietos buj ku kada priet pustoval v znamenju beneške pustne tradicije. Lepuo jih je bluo videt na tradicionalnem pustu v Savuodnji pa tudi po Spietre an po drugih vaseh.

Na tecajih, ki jih parpravja Lipa po nasih suolah so puno zaviedli o domačih tradicijah, ki so nieki zaries posebnega. Se niso pa zadovoljili an omejili samuo na teorijo, so se tudi obliekli an se obnašal takuo ku naši tipični pustje. Z njih kliesčami, recimo, al pa zluodji z vilami, ki ga pa anjulac ahta, de na naredi previç skode.

Za otroke je bluo lepuo an veselo, za nas te velike

pa trošt, de bo beneški pust se puno liet ziveu.

Tudi Elisa je hodila na tečaj Lipe an tle jo videmo obliečeno v 'te liepo'

Lipa, šuola an vartac iz Savuodnje so kupe pustoval, sli so po hišah an vsi so jih pru lepuo sparjel an jim vsega ponudli

Otroci, ki hodijo na tečaj Lipe v Spietre, so se pru lepuo, po starih navadah, napravili za lietošnji pust. Giovanni Coren ne samuo jih je navadu vse kar zna o beneškem pustu, pomagu jim je tudi se napravil an obliec. Tu lahko videmo anjulca an zluodja, te liepe an te garde, pusta an blumarja...

RISULTATI

1. CATEGORIA

Tarcentina - Valnatisone

3. CATEGORIA

Savognese - Serenissima

JUNIORES

Valnatisone - Fortissimi

GIOVANISSIMI

Audace - Gaglianese

AMATORI

Real Filpa - S. Daniele

Bar Corrado - Valli Natisone

Bar Roma - Red Box Val Torre

Effe emme - Pub da Sonia

Nat. Suisse - Pol. Valnatisone

Psm sedie - Al saraceno

CALCETTO

Pv2 Rualis - Merenderos

Bar Crisnaro - Lo spaghetti

PROSSIMO TURNO

1. CATEGORIA

Valnatisone - Latte Carso

3. CATEGORIA

Lumignacco - Savognese

JUNIORES

Valnatisone - Buonacquisto

GIOVANISSIMI

Majanese - Audace

ESORDIENTI

Cussignacco - Audace

PULCINI

Audace - Nimis

AMATORI

Real Filpa - Warriors

Fant moda - Valli Natisone

Pub da Sonia - Red Box Val Torre

Pol. Valnatisone - Bar Roma

CLASSIFICHE

1. CATEGORIA

Cividalese 45; Tarcentina 38; Venzone, Domio 37; Latte Carso, Reanese 36; Costalunga 32; Torreanese, Union 91; Bujese 31; Corno 30; Riviera 29; Valnatisone 28; Tavagnacco 16; Cussignacco 14; Ancona 10.

3. CATEGORIA

Lumignacco 53; Paviese 48; Comunale Faedis 42; Fulgor 36; Stella Azzurra 33; Gaglianese 30; Serenissima 28; Savognese 27; Buttrio 22; Moimacco 19; Nimis 18; Chiavris 14; Cormor 9; Fortissimi Udine 8.

JUNIORES

Valnatisone 43; Cividalese 42; Bressa/Campofornido 40; Comunale Faedis, Natisone 36; Lestizza 35; Union 91 33; Azzurra, Lavarianese 31; Cussignacco 30; Buonacquisto 21; Sangiorgina Udine 16; Fortissimi 15; Lumignacco 11; Mereto/Don Bosco 5.

GIOVANISSIMI

Pagnacco, Audace 42; Sangiorgina Udine 37; Gaglianese 35; Biauzzo/A 31; Savorgnanese 29; Majanese 26; Natisone 21; Arcobaleno/Pro Osoppo 17; Bressa/Campofornido 12; Astra 92 11; Basaldella 10; Cussignacco 2.

AMATORI (ECCELLENZA)

Real Filpa Pulfero 29; Termokekey Rivarotta 23; Chiopris 21; S. Daniele, Warriors 20; Coopca Tolmezzo 18; Bar Corrado, Fant Moda Treppo Grande, Mereto Capitolo 17; Anni 80, Fagagna 16; Valli del Natisone 14.

AMATORI (2. CATEGORIA)

Polisportiva Valnatisone, Rojalese 26; Pub da Sonia Drenchia 25; National Suisse 24; Grigioneri 22; Red Box

Val Torre, Sedilis 21; Moulin rouge 18; Effe emme, Bar Roma 12; Plauto 11; Borgo Aquileia 10.

AMATORI (OVER 35)

Costantini 28; Pasian di Prato, Contarena 25; Fagagna 23; Free energy 22; Al saraceno 20; Asaf 19; Remanzacco 18; S. Daniele, Joker club 17; Passons 14; Axo club 13; Psm sedie Cividale 12; Autotua* 9; Autosofia* 7; La bettolia 6; Billerio 4; Borgo Aquileia 2.

CALCETTO

Lo spaghetti 26; Merenderos, Lega Punto 19; Hydroclima 18; Bar Crisnaro 14; Pv2 Rualis 8; Millenium 4; Al caminetto 3.

Le classifiche dei campionati giovanili e over 35 sono aggiornate alla settimana precedente.

* Una partita in meno

Il Pub da Sonia con la vittoria a Savorgnano si avvicina a Polisportiva Valnatisone e Rojalese

Drenchia, balzo verso la vetta

Il Real Filpa a tre giornate dal termine si è praticamente aggiudicato il campionato - Tornano a vincere gli Juniores - Pareggi per Valnatisone, Savognese e Giovanissimi dell'Audace - Over 35, via ai play-off

Come all'andata, è finita in pareggio la gara tra Tarcentina e Valnatisone. Gli azzurri hanno giocato dal 17' della ripresa in superiorità numerica in seguito all'espulsione di due giocatori gialloblu.

La Savognese ha continuato la sua serie positiva impattando con la Serenissima di Pradamano. Il gol messo a segno a 10' dal termine da Roberto Meneghin ha consentito ai ragazzi allenati da Mesaglio di recuperare l'iniziale svantaggio.

Gli Juniores della Valnatisone sono ritornati alla vittoria nell'incontro casalingo con i Fortissimi.

Una doppietta di Marco Domenis e la rete di Cristian Facin (la diciannovesima messa a segno dalla punta azzurra) hanno permesso di contenere la rimonta finale degli udinesi.

L'atteso derby tra i Giovanissimi dell'Audace e della Gaglianese è terminato in parità. Gli ospiti si sono portati in vantaggio già al 1', raddoppiando al 20'. Gli azzurri hanno iniziato alla grande il secondo tempo andando in gol al 10' con Suber, che siglava quindi al 18' la rete del pareggio. A 5' dalla fine Filippo Rucchin aveva sui piedi il pallone del successo, ma un maligno rimbalzo non consentiva di colpire

Da sinistra gli esordienti dell'Udinese Michele Iussa, Gabriele Miano assieme a Fabio Valentinuzzi, seguito dal team bianconero

bene la sfera, che si perdeva di poco a lato.

Ricominciano sabato il loro cammino gli Esordienti ed i Pulcini dell'Audace. Prende il via intanto il torneo giovanile notturno di Buttrio che vedrà impegnati, il 12 marzo ed il 1° aprile, i Giovanissimi dell'Audace e gli Esordienti di Tolmino.

Con un risultato tennistico il Real Filpa di Pulfero ha praticamente conquistato per la settima volta la vittoria nel campionato amatoriale di Eccellenza. I ragazzi allenati da Severino Cedarmas hanno realizzato due doppiette con Flavio Chiacig e Antonio Dugaro, arrotondando il bottino con Stefano Dugaro e Vanni O-

Tolmin bo prvič igral na turnirju v Buttriu

Ekpa "Esordienti" bo začela 12. marca

Ekpa "Esordienti" nogometnega kluba Tolmin, ki bo prvič prisotna na turnirju v Buttriu. Igrala bo 12. marca proti Tiliventini in 1. aprila proti Nimisu. Stojijo z leve proti desni: Boris Tonkli, Luka Kavčič, Nejc Rutar, Jani Ručna, Tim Loduca, Sanel Kalakovič, Milenko Petrovič, trener in mentor Marko Pitamic. Sedijo z leve proti desni: Milandin Lazarevič, Marko Sokič, Andraž Gregorčič, Edi Baloh, Samir Kalakovič, Dejan Marjanovič in Darko Jagodič

viszsch. Per i rosanero le restanti tre giornate di campionato non dovrebbero presentare sorprese.

Brutta sconfitta, di misura, per la Valli del Natiso-

ne impegnata in trasferta a Tolmezzo contro il Bar Corrado. Per i valligiani le ultime gare saranno decisive per evitare la retrocessione.

Con una rete di Andrea Scuderin il Pub da Sonia ha espugnato il campo dell'Effe emme portandosi ad un solo punto dalla coppia di testa.

Il pareggio ottenuto a Povoletto toglie dalla corsa per la promozione la Red Box Val Torre.

Inizieranno nel prossimo week-end i play-off degli over 35, ai quali parteciperanno i cividalesi del Psm sedie che nell'ultima gara si sono imposti, grazie a due reti di Pantaleone, agli ospiti del Saraceno.

Nel calcetto Lo spaghetti ed i Merenderos sono in attesa di sapere quali saranno gli avversari nei play-off.

Pari equo tra Nazionale Suisse e Polisportiva Bucovaz ipnotizza Puppini

NATIONALE SUISSE 2 POL. VALNATISONE 2

Purgessimo, 1 marzo - Equo pareggio tra la squadra locale e la capoluca. I ducali hanno segnato per primi con un forte tiro in diagonale di Olivier Cantoni, raddoppiando alcuni minuti più tardi grazie ad una prodezza di Nigro, andando al riposo sul doppio van-

taggio. La rimonta dei locali giungeva dopo pochi minuti dall'inizio della ripresa su calcio piazzato.

Grazie ad un'astuta giocata, arrivava poi il pareggio. In seguito veniva espulso Lavaroni e gli ospiti rischiavano la capitolazione su calcio di rigore. Il bravo Bucovaz neutralizzava la conclusione di Puppini.

Uspeh kolesarske dirke kluba Adria

V nedeljo je bila v Trstu 22. tradicionalna dirka Kolesarskega kluba Adria iz Lonjerja za pokal Združenja slovenskih sportnih društev v Italiji. Na dirki, ki je iz leta v leto uspešnejša in predstavlja dejansko otvoritev amaterske kolesarske sezone v Italiji, je zmagal 23-letni kolesar iz Padove Flavio Zandrin, član kolesarskega društva Trevigiani in nekdanji mladinski svetovni prvak na razdalji 70 km.

Zandrin je silovito potegnil kakih 600 metrov pred ciljem in pustil za seboj skupino vodilnih. Slovenca Hauptman (Radenska Rog) in Petek (Sava Kranj) sta zasedla 4. oziroma 7. mesto. Dirke se je letos udeležilo 200 kolesarjev iz 10 evropskih držav. Prijavljenih je bilo sicer precej več, vendar je federacija omejila število nastopajočih. Lonjerji so se tudi letos izkazali z odlično organizacijo dirke, ki jo z izkušeno roko vodi direktor Radivoj Pecar, pri njej pa postrtovalno sodeluje veliko število vasčanov.

Numerosi soci hanno preso parte alla "Serata nerazzurra 1998" dell'Inter club di Cividale. Nella foto da sinistra Blasigh, presidente onorario, Giuseppe Pausa, Luisa, la miss Tania, Romina ed il presidente laconcigh

